

دوره نهم تقنیه

جلسه ۱۱۹

صورت مشروح

مذاکرات مجلس

(پنجم مذاکرات لایحه بودجه)

شنبه ۲۲ دی ماه ۱۳۱۳ - ۶ شوال ۱۳۵۳

شماره مسلسل: ۱۱۳

قیمت اشغال: } سالیانه } ۱۰۰ ریال
} ۲۵ ریال }
تک شماره: دو ریال

مطبعه مجلس

مذاکرات مجلس

صورت مشروح مجلس روز شنبه ۲۲ دی ماه ۱۳۱۳ (۶ شوال ۱۳۵۳)

فهرست مذاکرات

(۱) تصویب صورت مجلس	(۲) شورفانی و تصویب اجاره ثبت در دفاتر ازدواج بعضی از نواحی
(۲) سؤال آقای ادهم و جواب آقای رئیس الوزراء راجع	(۳) شور کتاب دوم و سوم از لست دوم قانون مدنی
باختلاف سرحدی بین ایران و عراق	(۴) موقع و دستور جلسه جدید - ختم جلسه

(مجلس يك ساعت و ربع قبل از ظهر بریاست آقای دادگر تشکیل گردید)

صورت مجلس پنجشنبه بیستم دی ماه را آقای مؤید احمدی (منشی) فرائض نمودند

۱ - تصویب صورت مجلس	رئیس - نظر دیگری نیست (اظهاری نشد) صورت مجلس تصویب شد.
۲ - سؤال آقای ادهم و جواب آقای رئیس الوزراء راجع به اختلاف ایران و عراق	رئیس - آقای ادهم سؤالی که از آقای رئیس الوزراء کرده بودید بطوریکه در جلسه قبل کتقم برای جواب آماده هستند. بفرمائید
۳ - سؤال آقای ادهم و جواب آقای رئیس الوزراء راجع به اختلاف ایران و عراق	دکتر ادهم - سؤال بنده مربوط است به اختلافی
۴ - سؤال آقای ادهم و جواب آقای رئیس الوزراء راجع به اختلاف ایران و عراق	رئیس - در صورت مجلس نظری نیست؟ آقای افشار میرزا حسین خان افشار - این جا يك اشتباهی شده است و آن عبارت از این است که نوشته شده است آقای میرزا جواد خان امامی نماینده خوی چون آقای میرزا جواد خان امامی نماینده خوی نبودند و نماینده تبریز بودند از این جهت بنده تقاضا میکنم صورت جلسه اصلاح شود.

این مذاکرات مشروح بکصد و نوزدهمین جلسه از دوره نهم تقلیدیه (مطابق قانون ۸ آذر ماه ۱۳۰۵)
دایره تند نویسی و تحریر صورت مجلس

اسامی غائبین جلسه گذشته که ضمن صورت مجلس خوانده شده:

- غائبین بی اجازه - آقایان ، مرآت - قندیاری - امیر ابراهیمی - اسدی - دکتر قول ایلیغ - وکیل - یونس آقا و هابزاده شریعت زاده - قراکوزلو - کورس - معدل - پور سرایی
دیر آمدگان بی اجازه - آقایان: یقوانی - مرتضی قلیخان بیات - دبستانی - اقباس - عراقی - اعظم زنگه - اسفندیاری
دکتر ادهم - طهرانچی - محمود کاشانی - زویعت - منصف - یکنادر - میرزا - محمودی

که بین ما و دولت عراق روی داده و کار چغامه ملل کشیده است و اکنون آقای وزیر امور خارجه برای همین موضوع برنو رفتند چون نه در مجلس شورای ملی و نه بطریق دیگر از طرف دولت رسماً اطلاعی در این باب داده نشده بود بنده مناسب دانستم که از دولت قاضا شود اطلاعاتی در این باب به ما بدهند وقتی که این سؤالات را عنوان به آقای رئیس محترم مجلس تقدیم کردیم هضم بکلی خالی و ساده بود و فقط میخواستیم از جریان کار استحضار حاصل شود .

اما در خلال این احوال و اخیراً راجع بمذاکراتی که در مجلس ملی عراق در این خصوص واقفند اطلاعاتی به سمع بنده رسیده که از بس بی متر و مضحك است نمیتوانم باور کنم زیرا در باره ملت عراق به دور اندیشی و متانتی معتقدم که اینگونه مسوعات بنظر بیجایی آید - شنبم ناطقی از سر نیزه مذاکره نموده و حمایت از ادعای خودشانرا بزور و توانائی حواله داده است !!

و حتی نتوانستند بگویند به تصمیمات چغامه ملل تمکینی ندارند در صورتیکه مراجع چغامه ملل از دولت ایران تکرر کرده و از طرف دولت عراق مبادرت باین اقدام شده است اگر قصد تمکینی از رأی چغامه ملل نداشته اند چرا باو مراجع کردند خلاصه چون هنوز جرایم عراق به ما نرسیده که این حماسه سربازها را بخوانیم باور نمیکنم خواهشمندم اطلاعات و نظریات دولت را در این قضیه بیان فرمایند .

رئیس الوزراء (آقای فروغی) - راجع به آنچه در مجلس ملی عراق مذاکره شده اطلاعات بنده خیلی پیش از آنکه نماینده محترم اظهار داشتند نیست ولیکن هر چه بوده لازم نیست آقایان نمایندگان خیلی از آن متأثر باشند البته بخاطر شریف هست زیرا آنچه اطلاع دارم لحن اولیای دولت عراق با اظهارات اعضای مجلس متفاوت بوده است بنا بر این از مذاکرات آن مجلس میگذریم و باصل قضیه عطف نظر میکنیم و خاطر نمایندگان محترم را از حقایق و عقاید دولت ایران مستحضر میسازم . اگر توجه بتاريخ فرموده باشید میدانید که از بدو طواع دولت صفویه در ایران دولت عثمانی که از زمان همسایه

بالاخره بعد از قریب هفتاد سال یعنی در سال ۱۹۱۳ میلادی قرآن بر این شد که کمیسیون مختلطی مرکب از نمایندگان ایران و عثمانی و روس و انگلیس بحدود بروند و تعیین سرحد دولتی را کرده نصب علائم سرحدی بنمایند و در آن موقع بر تکلی در اسلامبول تنظیم شد که اصول ترتیب تعیین سرحد را مقرر داشته و بر طبق آن بر تکلی کمیسیون مزبور خط سرحدی تعیین کرد .

بر تکلی ۱۹۱۳ و سرحدی که بر طبق آن بین ایران و عثمانی تشخیص داده شده بنقشه دولت ایران با اصول صحیح و عدالت و حقانیت کاملاً موافق نیست (صحیح است) و دولت ایران هیچوقت از آن سرحد راضی نبوده و آن تحدید حدود را رسمیت نداده است (صحیح است) آقایان محترم توجه هستند که در ۱۹۱۳ دولت ایران مشروطه و عملیاتش تابع همان قانون اساسی بود که الان هم قانون اساسی ما است (صحیح است) و بموجب آن قانون حدود مملکتین باید بتصویب مجلس شورای ملی برسد و این شرط لازم نسبت به بر تکلی ۱۹۱۳ و حدودی که بر طبق آن تشخیص شده عمل نیامده است (صحیح است) و همین تفرقه بدولت عثمانی هم شامل می شود و اصلاً اساساً دولت عثمانی که دولت حاکمه عراق خود را از جهت این حدود وزارت و جانشین آن دولت معرفی میکند و به آن بر تکلی استناد مینماید این حدود را رسمیت نداده و معتبر نکرده است (صحیح است) اولاً در جنب تحدید حدود از تحدید بعضی قسمتها امتناع ورزید و کار را ناقص گذاشت و همین دلیل سایر حدود را هم غیر لازم الرعایه ساخت (صحیح است) ثانیاً در بعضی قسمتهای دیگر که تعیین حدود هم شده بود حدود تعیین شده را رعایت نکرد و محترم نشمرد قسمتهای اراضی که در تصرف داشت و بموجب آن تحدید حدود تعلق بدولت ایران پیدا میکرد بتصرف دولت ایران نداد سهل است از آن تجاوز هم کرد و بالاخره بر تکلی ۱۹۱۳ و حدودی که بر طبق آن تشخیص شده بود مهمل و متروک و باطل گردید در این اثنا جنگ بین المللی پیش آمد و قضایای سف انگیزی که تذکر آن برای آقایان محل حاجت نیست دولت ایران و دولت عثمانی هر دو بیایمانی

مینا شدند که موضوع تحدید حدود بکلی فراموش شد عاقبت در پایان و نتیجه جنگ دولت عثمانی بکلی منهدم گردید و تجزیه شد و بیچندین دولت دیگر تبدیل گردید که یکی از آنها و مهمترین آنها دولت ترکیه حاکمه است (صحیح است) و آقایان بخاطر دارند که این دولت جداً از شناختن و رسمیت دادن پروتکل ۱۹۱۳ و حدود تشخیص شده آن امتناع کرد و بدلائل و وجوهی که هم کتباً اظهار داشت و در دفتر وزارت امور خارجه موجود است و هم شفاهاً تأیید کرده است آن پروتکل را باطل و کان لم یکن محسوب داشته است و دولت ایران برای اینکه با دولت ترکیه سرحدات معین داشته باشد ناچار بود با آن دولت داخل مذاکره شود و پروتکل جدیدی منعقد سازد و حدودی در بین مقرر شد که با حدود ۱۹۱۳ تفاوت کلی دارد همان پروتکلی که در دوره تقنینیه سابق بمجلس محترم پیشنهاد شده و آقایان تصویب فرمودید و کمیسیونهای فنی دولتی تازه از تشخیص آن حدود فراغت یافته اند .

بر تکلی ۱۹۱۳ که تفصیل حال آنرا اجمالاً عرض کردم که از ارکان اولیه آن یکی دولت ایران است که آنرا رسمیت و قانونیت نداده است و بیک رکن دیگر دولت عثمانی است که اصلاً از بین رفته و قبل از بدوم شدن هم آنرا باطل کرده بود و جانشین هم آنهم آنرا باطل دانسته است و بیک رکن دیگر دولت ترکیه روس بوده و آن نیز معدوم شده است امروز مستند دولت عراق است و دولت مزبور میخواهد آنرا معتبر بشناسد و اساس تحدید حدود دولتی قرار دهد .

این است مسئله که محل اختلاف ایران و عراق واقفند است .

مسئله عدم تقید به پروتکل ۱۹۱۳ و لزوم اصلاح معایب آن چیزی است که از بدو تأسیس دولت عراق منظور نظر ما بود و موضوع گفتگو و مذاکره بود و حتی یکی از مسائلی بود که در نظر دولت ایران مانع شناسایی دولت عراق بود ولیکن آنجا که دولت و ملت ایران نسبت ب عراق همیشه حسن نیت و محبت داشته است باید اینکه بتواند اختلافات خود را با آن مملکت بعد از شناسایی آن دولت مستقیماً حل کند این فقره مانع

شایدی قرار نداد دولت عراق را برسمیت شناخت و باب روابط سیاسی را با آن دولت باز کرد و در همین موضوع داخل مذاکره شد متأسفانه دولت مزبور حاضر نشد این مسئله را تسویه کند و تقاضای حق مشروع دولت ایران را پذیرد فقط گاهی بوعده و گاهی به پیشهاد هائی که برای دولت ایران کاملاً رضایت بخش نبود اصرار اوقات مینمود در سال ۱۳۱۱ که باشد دولت عراق از تحت قیمومیت در آمده در حوزة جامعه ملل درآید و ما ایرانیها از همه کس پیشتر از این آفره سرور بودیم در موقعی که دولت مزبور در مجمع عمومی جامعه ملل پذیرفته میشد بنده در آن مجلس حاضر بودم و به نمایندگی از دولت ایران قبول دولت عراق را در جامعه تأیید کردم و رأی دادم در ضمن تبریک و اظهار مسرتی که از این قضیه نمودم اظهار داشتم که چون عضویت دولت عراق در جامعه ملل رفته بودت و بیگانگی ایران و عراق را محکمتر می کند امیدواری حاصل است که مسأله که بین دو تن ما مطرح است از قبیل تکلیف سرحدات و غیره حالا بهتر و زودتر حل شود و حقیقتاً تصور میکردم که همین قسم خواهد شد و بعد از آن تا خودم در وزارت امور خارجه بودم قضایا را تعقیب میکردم و پس زینده هم آقای وزیر امور خارجه فعلی و سایر کارکنان وزارت امور خارجه ما با اولیای دولت عراق مطالبه در میان داشتند و میل و امید واری ما این بود که قضیه مستقیماً بین دو دولت دوست همسایه که هیچ دلیلی نباید نسبت بیکدیگر از حسن نیت و صمیمیت چیزی فروگذار کنند بخوشی حل شود و حتی همین اواخر گفتگو بود که بعضی از رجال دولت عراق بطهران میزدند و در مدد تسویه امر برآیم ولیکن دولت عراق ترجیح داده است که بجامه ملل مراجعه نماید .

ممکن است چون مذاکره از اختلاف بین ایران و عراق راجع سرحدات بمیان آمده من متوجه شوم که دولت ایران در نظر دارد قطعات مهمی از اراضی را از عراق بگیرد و آقایان عراقی مذاکره از تجاوزات ایران نسبت به عراق میکنند مثل اینکه حقیقتاً دولت ایران نشون به خاک عراق کشیده و از خاک عراق چیزی تصرف کرده است هر چند از ایرتهای معالج که سیاست و رویه دولت

ایران را میدانند گمان میکنم که چنین تصورات نکنند ولیکن اشخاص دور از سیاست ایران و مخصوصاً خارجیان وقتی که این گفتگو هارا می شنوند ممکن است این نوع تصور کنند لذا لازم میدانم در این قسمت هم توضیحاتی بدهم و رفع اشتباه کنم که دولت ایران نسبت به بیچنگ از همسایگان خود نه تجاوز میکند و نه چشم طمی بچاک و زاری کسی دوخته است (صحیح است) و راجع سرحدات عراق هم که موضوع مانحن فیه است اگر پروتکل ۱۹۱۳ را باطل و غیر معتبر میدانیم برای آن نیست که طمی بچاک عراق داریم (صحیح است) بلکه برای آن است که در سرحداتی که در پروتکل مذکور تشخیص شده معایب اساسی هست و دولت ایران میخواهد آن معایب رفع شود (صحیح است) .

من جمله برای مثال بگفته ام عرض میکنم بدرستی حقیقت و کیفیت حل پروتکل ۱۹۱۳ بر همه کس آشکارا شود و بدانند که اگر ما آن پروتکل را نمیخواهیم معتبر بدانیم نه از روی هوی قس و نه از راه حرص و طمع است .

از جمله مقررات پروتکل ۱۹۱۳ این است که در قسمتی از خوزستان که مجاور شط العرب میباشد سرحد خاک عثمانی را ساحل بشار شط مزبور قرار داده و دولت ایران را بکلی نسبت به شط می حق کرده است و حال آنکه بعضی خد ایران و خاک عثمانی که امروز خاک عراق شده است در نسبت به شط العرب هیچ تفاوتی نیست . (صحیح است) و این اصل مسلم و منعی تمام دنیا است که هر وقت یک رودخانه مشترک مابین دو مملکت شد خط وسط رودخانه سرحد قرار داده میشود و هر دو مملکت در رودخانه اشتراک دارند (صحیح است) و هر یک در نصف از رودخانه حق حاکمیت دارند (صحیح است) و معلوم نیست در این مورد بخصوص بچه جهت باید از این اصل مسلم تغلف شود (صحیح است) و ایران چه گناهی دارد وجه مصلحتی از مصالح دنیا اقتضا کرده است که این حق از ایران سلب شود و بگویند این برای متابعت از مقررات عهدنامه ارضروم است حال فرضاً که عهدنامه ارضروم کاملاً لازم الرعایه باشد بنده عبارتی از فصل دوم عهدنامه مزبور را

که مستند این ادعا است برای آقایان میخوانم و الصاف میخوانم که آیا این عبارت این معنی را دارد ؟

میگوید : دولت عثمانی قریباً تعهد میکنند که شهر و بندر عمره و جزیره المنصر و لنگرگاه و نیز اراضی ساحل شرقی سمت بشار شط العرب را که در تصرف عثمانی است که معروفاً متعلق بایران هستند بملکیت و تصرف ایران باشد و علاوه بر این سفالتن ایران حق خواهند داشت که با آزادی تمام از مصب شط العرب الی الفیاض حدود دولتی در شط مزبور سیر نمایند . مدعیان ما میگویند بنا باین جهت دولت عثمانی اراضی ساحل بشار شط را به ملکیت ایران شناخته نه آب شط (اظهار تعجب نمایندگان) و بنا بر این تمام شط متعلق به عثمانی باید محسوب شود و حال آنکه این ادعا عیناً چنان است که مابین درخانه کرچه باشد که مدخل و مخرج آن هر دو خانه است و دو نفر بر سر یکی از آن درخانه نزاع داشته باشند در حالی که یکی از آن دو نفر خانه دیگری را متصرف است و طی دعوی باین وجه بشود که ادعای این بکنفر بر آن خانه ساقط شود ولی بعدها بگوید ادعای من بر خانه مرتفع است اما از حرم خانه که در کرچه هست مرتفع نیست (تعجب نمایندگان)

پس ما میگوئیم در صورتی که این اصل در دنیا جاری و مسلم است که هر گاه دو مملکت در دو کنار رودخانه واقع شدند هر کدام دارای نصف آن رودخانه هستند چطور میتوان عبارت عهدنامه ارضروم را این قسم تفسیر کرد که دولت ایران که از اراضی در کنار شط العرب واقع و از این جهت با دولت عثمانی آروز و دولت عراق امروز هیچ تفاوتی ندارد از شط مزبور سهمی نداشته باشد در صورتی که جمله آخر آن عبارت که حق بسفالتن ایران میدهد که در شط رقت و آمد کنند قریبه است بر اینکه بنا برده است دولت ایران از شط بکلی بی نصیب باشد و عقیده ما این است که نویسندگان عهدنامه ارضروم بهیچوجه متوجه باین معنی نبوده اند که در رودخانهها سرحد بین دو مملکت را چگونه معین میکنند و تصور کرده اند که همین که اسم

از کشتیهای ایرانی برسد حقوق ایران را در شط محفوظ داشته اند و باین واسطه ذکر سرحد در قسمت شط العرب مسکوت مانده و چون مخصوصاً متوجه بوده اند که دولت ایران هم نباید از استفاده از شط محروم باشد آن جمله آخر را اضافه کرده اند .

باین تفصیل میگوئیم فرضاً که چنین تاویلی در عبارت عهدنامه ارضروم ممکن باشد چه داعی درین بوجه است که با وجود امکان تاویل دیگر این تاویل را که موجب محرومیت دولت ایران میشود اختیار نمایند و پروتکل ۱۹۱۳ را با بیسودت در آورند و بالاخره به مردم عراقی که خودمانند ما از مستعبدگان دولت عثمانی بوده اند میگوئیم شما که با ما دوست هستید و سوه نیت دولت عثمانی را نسبت به ما ندارید اگر واقعاً چنین است چه داعی دارید که این حق کثی را که دولت عثمانی درباره ما کرده است ادامه بدهید (صحیح است) و بخواهید آنرا تثبیت کنید و چه ضروری برای شما دارد که این حق را درباره ما قائل شوید (صحیح است) اگر غیر از همین دلیل که عهدنامه ارضروم چنین گفته و پروتکل ۱۹۱۳ چنان عمل کرده موجب دلیل دیگری دارید بفرمائید اگر از شناختن این حق دولت ایران ضروری متوجه خود میدانید بگوئید تا ما با متقاعد و ساکت شویم یا راه آن ضرور برای شما اینست دولت عراق با بنحرف ما جوابی نمیدهد و بجامه ملل عارض میشود که دولت ایران نسبت به من تعدی و تجاوز میکند و مردم عراق هم تصور میکنند دولت ایران بک دولت ظالم متجاوز تعدی است و از آن قیل اظهارات میکنند که ما به استیجاب نمائیم محترم شده است .

در خانه بیان خودم عرض میکنم هر چند بقیة ماریع این اختلافات بطور مستقیم مابین دولتی اشکالی نداشت و سزاوار تر بود (صحیح است) اما بهیچوجه دلنگی هم نداریم که قضیه بجامه ملل مراجعه شده است (صحیح است) زیرا که دولت ایران طرفدار جدی جامعه ملل است (صحیح است) و معتقدیم که آن هیئت حاکمیت و عدالت و صلحت را نظر دور ننماید

(صحیح است) و بدلالی که شمه از آنرا بیان کردم حقرا بجانب خود میدانم (صحیح است) و امید وارم بواسطه این اقدامی که دولت عراق کرده است بر دولت مزبور و ملت عراق معلوم شود که دولت ایران متعدي بوده و توقع و تقاضای برخلاف حق و انصاف و منافعی عوام همسایگی و دوستی نداشته است (صحیح است) صحیح است)

۲- شور ثانی و تصویب لایحه اجازه ثبت در دفاتر ازدواج بعضی از لواحق

رئیس - خبر از کمیسیون قوانین عدلیه راجع با اجازه ثبت پاره معاملات در دفاتر ازدواج تراویقیات در حدود مبنی - شور دوم .

خبر کمیسیون

کمیسیون قوانین عدلیه برای شور دوم لایحه نمره ۲۰۸۱ دولت را مورد شور و مطالعه قرار داده پس از مذاکرات لازمه بالاخره ماده ذیل را تنظیم و اینک برای تصویب مجلس مقدس شورای ملی تقدیم میدارد .

ماده واحده - در هر يك از قراء و قضایای که دفتر اسناد رسمی تأسیس نشده وزارت عدلیه در صورتی که مقتضی بداند میتواند اجازه بدهد که صاحبان دفاتر ازدواج و طلاق اسناد راجعه به معاملات و تهندهائی را که پیش از دو هزار ریال باشد ثبت کند اعتبار اسنادی که بر طبق این ماده ثبت میرسد همان اعتباری خواهد بود که بموجب قوانین جاریه برای اسناد ثبت شده در دفاتر اسناد رسمی مقرر است و همچنین مسئولیت صاحبان دفاتر ازدواج از حیث ثبت اسناد همان مسئولیتی خواهد بود که برای صاحبان دفاتر اسناد رسمی مقرر است .

رئیس - معارضی نیست ؟

بعضی از نمایندگان - خبر

رئیس - رأی میگیریم . آقایانیکه موافقت دارند قیام فرمایند . (اکثر برخاستند) تصویب شد

۳- شور کتاب دوم و سوم از قسمت دوم قانون مدنی

رئیس - خبر از کمیسیون قوانین عدلیه راجع بجلد دوم قانون مدنی :
خبر کمیسیون

کمیسیون عدلیه در جلسه اخیر خود لایحه نمره

ماده ۹۷۷ :
ماده ۹۷۷ - اشخاص مذکور در فقره ۴ و ۵ حق دارند پس از رسیدن بن هجده سال تمام ذابکمال تابعیت پدر را قبول کنند مشروط بر اینکه در ظرف مدت فوق اظهاریه کتبی تقدیم وزارت خارجه نمایند و تصدیق دولت پدرشان دایر بر اینکه آنها را تبعه خود خواهند شناخت ضمیمه اظهاریه باشد .

رئیس - اشکالی ندارد ؟ (اظهاری شد) ماده

۹۷۸ :
ماده ۹۷۸ - نسبت به طفالی که در ایران از اتباع دولتی متولد شده اند که در مملکت متبوع آنها اطفال متولد از اتباع ایرانی را بموجب مقررات تبعه خود محسوب داشته و رجوع آنها را بیعت ایران منوط با اجازه میکنند معامله متقابل خواهد شد .

رئیس - اشکالی ندارد . ماده ۹۷۹ :

ماده ۹۷۹ - اشخاصی که دارای شرایط ذیل باشند میتوانند تابعیت ایران را تحصیل کنند :

- ۱ - بن هجده سال تمام رسیده باشد .
  - ۲ - پنجسال اعم از متوالی یا متناوب در ایران ساکن بوده باشد .
  - ۳ - فراری از خدمت نظامی نباشد .
  - ۴ - در هیچ مملکتی ججنه مهم یا جذیت غیر سیاسی محکوم نشده باشند .
- در مورد فقره دوم این ماده مدت اقامت در خارجه برای خدمت دولت ایران در حکم اقامت در خاک ایران است .

رئیس - آقای دکتر طاهری .

دکتر طاهری - بنده يك توضیحی میخواهم : خوب است این قسمت اخیر را آقای وزیر عدلیه توضیح بفرمایند .

وزیر عدلیه (آقای صدر) - مقصود این است که اگر کسی برای يك ماه در یکی از طرف دولت ایران در خارجه متوقف باشد مثل این است که در خاک دولت ایران متوقف نموده اند و میتوانند تحصیل تابعیت کنند .

رئیس - ماده ۹۸۰ :

ماده ۹۸۰ - اشکالی نیست ؟ (گفته شد) خبر)

ماده ۹۸۰ - کسانی که بامور عام المنفعه ایران خدمت با مساعدت شایانی کرده باشند و همچنین اشخاصی که دارای عیال ایرانی و از او اولاد دارند و با دارایی نامانند عالی علمی و متخصص در امور عام المنفعه هستند و تقاضای ورود بنایبیت دولت شاهنشاهی را مینمایند در صورتیکه دولت ورود آنها را بنایبیت دولت شاهنشاهی صلاح بداند بدون رعایت شرط اقامت ممکن است بانصوب هیئت وزراء به تبعیت ایران قبول شوند .

رئیس - اشکالی نیست (خبر) ماده ۹۸۱ :

ماده ۹۸۱ - اگر تا پنجسال از تاریخ صدور سند تابعیت معلوم شود شخصی که به تبعیت ایران قبول شده فراری از خدمت نظام بوده و همچنین هرگاه قبل از انقضای مدتی که مطابق قوانین ایران در روز زمان حاصل میشود معلوم گردد شخصی که به تبعیت قبول شده محکوم به

ججنه مهم یا جنایات عمومی است هیئت وزراء حکم خروج او را از تابعیت ایران صادر خواهد کرد .

تیسره - اتباع خارجه که به تبعیت ایران قبول میشوند در صورتیکه در ممالک خارجه متوقف باشند و مرتکب عملیات ذیل شوند علاوه بر اجرای مجازاتهای مقررده با

احازه هیئت وزراء تبعیت ایران از آنها سلب خواهد شد .

الف - کسانی که مرتکب عملیاتی بر ضد امنیت داخلی و خارجی مملکت ایران شوند و مخالفت و ضدیت با اساس حکومت ملی و آزادی بنمایند .

ب - کسانی که خدمت نظام وظیفه را بطوریکه قانون ایران مقرر میدارد ایفاء ننمایند .

رئیس - آقای افشار

میرزا حسینخان افشار - بنظر بنده از اتباع خارجه که وارد تبعیت ایران شوند هرگاه در ایران خدمت نظام وظیفه را انجام بدهند دیگر مورد این ماده نشود یعنی اگر تا بعد از ۵ سال دیگر معلوم شود که این شخص فراری از خدمت نظام دولتی دیگر بوده است ولی در ایران نظام وظیفه خودی را داده است دیگر است

مورد تعقیب واقع نشود و تابعیت او اساساً مورد قبول واقع گردد.

وزیر عدلیه - منظور این ماده این است که در بعضی موارد بتوانند تابعیت را سلب کنند از آنها آقابابیکه جلاً خدمتشانرا انجام داده‌اند یا نداده‌اند در این مدخلیت ندارند کسانی که ایفاء نکرده‌اند ممکن است که سلب تابعیت آنها بشود.

رئیس - ماده ۹۸۲ قرائت میشود:

ماده ۹۸۲ - اشخاصی که تحصیل تابعیت ایرانی نموده باشند باید از کلیه حقوقی که برای ایرانیان مقرر است باستانه حق رسیدن به مقام وزارت و کفالت وزارت و یا هر گونه مأموریت سیاسی خارجه بهره‌مند میشوند لیکن نمیتوانند بمقامات ذیل نائل گردند مگر پس از ده سال از تاریخ صدور سند تابعیت.

۱ - عضویت مجالس مقننه

۲ - عضویت انجمن های ایالتی و ولایتی و بلدی

۳ - استخدام وزارت امور خارجه

رئیس - ماده ۹۸۳:

ماده ۹۸۳ - درخواست تابعیت باید مستقیماً با توسط حکام یا ولات وزارت امور خارجه تسلیم شده دارای مضامین ذیل باشد

۱ - سواد مصدق اسناد هویت تقاضا کننده و عیال و اولاد او

۲ - تصدیقنامه نظمیہ دائر به تعیین مدت اقامت تقاضا کننده در ایران و نداشتن سوء سابقه و داشتن مکنت کافی یا شغل معین برای تعیین معاش. وزارت امور خارجه در صورت لزوم اطلاعات را جمع به شخص تقاضا کننده را تکمیل و آن را به هیئت وزراء ارسال خواهد نمود تا هیئت مزبور در قبول یا رد آن تصمیم مقتضی اتخاذ کند در صورت قبول شدن تقاضا سند تابعیت بدرخواست کننده تسلیم خواهد شد.

رئیس - آقای دکتر طاهری

مثلاً سه سال باشد مگر مقتضی است پیشنهاد کنیم.
وزیر عدلیه - ممکنست پیشنهاد کنند کمیسیون مذاکره میکنیم.

رئیس - ماده ۹۸۴:

ماده ۹۸۴ - زن و اولاد صغیر کسیکه بر طبق این قانون تحصیل تابعیت ایران نمایند تبعه دولت ایران شناخته میشوند ولی زن در طرف یکسال از تاریخ صدور سند تابعیت شوهر و اولاد صغیر در طرف یکسال از تاریخ رسیدن بسن هجده سال تمام میتوانند اظهاره کتبی بوزارت امور خارجه داده و تابعیت مملکت سابق شوهر و یا پدر را قبول کنند لیکن باظهاره اولاد اعم از مذکور و اثبات باید تصدیق مذکور در ماده ۹۸۵ ضمیمه شود.

رئیس - اشکالی ندارد. ماده ۹۸۵:

ماده ۹۸۵ - تحصیل تابعیت ایرانی بعد هیچوجه در باره اولاد او که در تاریخ تقاضا تبعه بسن هجده سال تمام رسیده‌اند مؤثر نمیباشد.

رئیس - در این ماده هم تفریق نیست؟ (گفته شد - خبر) - ماده ۹۸۶:

ماده ۹۸۶ - زن غیر ایرانی که در نتیجه ازدواج ایرانی میشود میتواند بعد از طلاق یا فوت شوهر ایرانی بتابعیت اول خود رجوع نماید مشروط بر اینکه وزارت امور خارجه کتباً مطلع کند ولی هر زن شوهر مرده که از شوهر سابق خود اولاد دارد نمیتواند مادام که اولاد او بسن هجده سال تمام نرسیده از حقوق استفاده کند در هر حال زنی که مطابق این ماده تبعه خارجه میشود حق داشتن اموال غیر منقوله بخواد داشت مگر در حدودی که این حق باتباع خارجه داده شده باشد و هرگاه ذری اموال غیر منقول داشته باشد از آنچه که برای اتباع خارجه داشتن آن جایز است بوده یا بعداً یارث اموال غیر منقولی پیش از آن حد باو برسد باید در طرف یکسال از تاریخ خروج از تابعیت ایران یادداشت شدن ملک در مورد ارض مقدار مازاد را بنحوی از اجزاء باتباع ایران منتقل کند و الا اموال مزبور بانظار مدعی العموم محل بفروش رسیده و پس از وضع مخارج فروش قیمت به آنها داده خواهد شد.

رئیس - ماده ۹۸۷:

ماده ۹۸۷ - زن ایرانی که باتبعه خارجه مزاجت می نماید بتابعیت ایرانی خود باقی خواهد ماند مگر این که مطابق قانون مملکت زوج تابعیت شوهر بواسطه وقوع عقد ازدواج بزوجه تحصیل شود ولی در صورت بداز وقت شوهر و یا تفریق بجز فقه تقدیم درخواست بوزارت امور خارجه باضمام ورقه تصدیق فوت شوهر و پاسه تفریق تابعیت اصلیه زن باجمع حقوق و امتیازات راجعه به آن مجدداً باو تعلق خواهد گرفت.

بصره ۱ - هرگاه قانون تابعیت مملکت زوج زن را برین حفظ تابعیت اصلی و تابعیت زوج مخیر بگذارد در این مورد زن ایرانی که بخواد تابعیت مملکت زوج را دارا شود و علل موجهی هم برای تقاضای خود در دست داشته باشد بشرط تقدیم تقاضانامه کتبی بوزارت امور خارجه ممکن است با تقاضای او موافقت گردد.

بصره ۲ - زنهای ایرانی که بر اثر ازدواج تابعیت خارجی را تحصیل میکنند حق داشتن اموال غیر منقول جز آنچه که در موقع ازدواج دارا بوده‌اند ندارند.

رئیس - آقای دکتر طاهری:

دکتر طاهری - بتبعه بنده اگر بر طبق قانون مملکت زوج که تابعیت شوهر تحصیل بزوجه می شود پس از اینکه این تبعیت رفع شد یعنی وفات کرد شوهر یا تفریق شد دیگر بایستی که زوجه تبعیت ایرانیش طلباً برگردد و احتیاج بدرخواست ندارد چون بگویی که در ایران است وقتی که مزاجت میکند با ملک خارجی اولاً که گفت به تبعیتش باقی میباشد ولی حالا اگر کتبی قانون زوج منظور بود که تبعیت زوج تحصیل شود بزوجه بعد از آنکه موجب این سبب رفع شود یعنی بر میگردد به تبعیت خودش مثلاً اگر تفریق شد بنابراین در این مورد دیگر آن درخواست بتبعه بنده مورد ندارد.

مخبر - غرض از این ماده البته همین است همین است که آقای دکتر کردند که اگر قانون مملکت زوج این باشد که زوجه تابع زوجیت از حیث تابعیت اینجا تبعه مجبوراً زوجه تبعیت میکند. حالا اگر آمدو یک زن ایرانی با یک غیر ایرانی ازدواج کرد و بعد شوهرش مرد بنا

تفریق کرد و طلاق اتفاق افتاد میفرماید که بدون درخواست قبول شود آخر این باید معلوم شود که مرده با تفریق کرده بعلت اینکه ضمن قاضا نامه اش نباید فوت شوهرش با تفریق معلوم شود و مدارکی ضمیمه باشد از این جهت است که تقاضا نامه را نوشته اند .
رئیس - آقای امیر .

امیر - اینجا نظر آقای دکتر صحیح است و اینکه آقای مؤید احمدی فرمودند که تقاضا نامه بدهد این دیگر محتاج نیست فقط بصرف همینکه اطلاع داد که شوهرم مرد با تفریق شد و طلاق گرفتم دیگر کافی است و محتاج بدخواست و سایر مقدمات نباید شد چون تصور نمی فرمایند که درخواست تا جوازش باو برسد و جریانش را طی کند چند طول میکشد ؟ (صحیح است) این يك جرمانه ففلی پیدا کرده و مدتها طول میکشد و این بیچاره بلا تکلیف میماند پس همیشه که اطلاع بدهد که این مانع من رفع شد کافی است دیگر لازم نیست که درخواست کند و تقاضا نامه بدهد (صحیح است) .

وزیر عدلیه - بنده هم موافقت میکنم با این نظر .

دکتر طاهری - برای شور دوم اصلاح میشود .

امیر - بله برای شور دوم باید اصلاح شود .

رئیس - دیگر اشکالی نیست . ماده ۹۸۸ قرائت میشود
ماده ۹۸۸ - اتباع ایران نمیتوانند تبعیت خود را ترك کنند مگر بشرابط ذیل .

۱ - سن ۲۵ سال تمام رسیده باشند .

۲ - هیئت وزراء خروج از تبعیت آنان را اجازه دهد .

۳ - قبلاً تبعیت نمایند که در ظرف یکسال از تاریخ ترك تبعیت حقوق خود را بر اموال غیر منقول که در ایران دارا میباشند و یا ممکن است بالوراثه دارا شوند ولو قوانین ایران اجازه نمائند آن را باتباع خارجه بدهد پنجوی از اجزاء باتباع ایرانی منتقل میکنند زوجه و اطفال کسی که بر طبق این ماده ترك تبعیت می نمایند اعم از اینکه اطفال مزبور صغیر یا کبیر باشند از تبعیت

تاریخ يك حکمی که آنوقت از طرف دولت شده است از این لحاظ بموجب این ماده به آن دوسیمها خاتمه داده شد و آتیهائی که قبل از آن بودند آنها را عطف نظر نخواهد کرد و از آن تاریخ بعد که مخصوصاً دولت حکم کرده است بر منع اینکار دیگر البته داعی ندارد که ما وارد کار آنها بشویم و اما اینکه این حقوق از آنها سلب میشود البته معرفت این اشخاص همان عملی است که کرده اند و شرافت ملت ایرانی را از خودشان سلب کرده اند پس استحقاق این مجازات را دارند .

رئیس - پیشنهادی در ماده ۹۸۹ از آقای ک - تلف رسیده است :

این جانب پیشنهاد مینماید که در ماده ۹۸۹ بعد از عبارت کلیه اموال غیر منقوله از جمله باستانهای يك خانه مسکونی علاوه شود .

رئیس - ماده ۹۹۰ قرائت میشود :

ماده ۹۹۰ - از قریح ایران کسی که خود یا پدرشان موافق مقررات تبدیل تابعیت کرده باشند و بخواهند تبعیت عدلیه خود رجوع نمایند به مجرد درخواست بنا به تبعیت ایران قبول خواهند شد .

رئیس - ماده ۹۹۱ :

ماده ۹۹۱ - تکلیف مربوطه باجرا قانون تبعیت و اخذ حقوق شانساری در مورد کسی که بیکه تقاضای ورود و خروج از تابعیت دولت شاهنشاهی و تقاضای بقاء به تبعیت اصلی را دارند بموجب نظامنامه که بتصویب هیئت وزراء خواهد رسید معین خواهد شد .

رئیس - ماده ۹۹۲ :

کتاب سوم - در اساس سجن احوال
ماده ۹۹۲ - سجن احوال هر کس به موجب دفاتری که برای این امر مقرر است معین میشود .

رئیس - ماده ۹۹۳ :

ماده ۹۹۳ - امور ذیل باید در ظرف مدت و بطریقی که بموجب قوانین باطومات مخصوصه مقررات بدایره سجن احوال اطلاع داده شود .

۱ - ولادت هر طفل و همچنین سقط هر جنینی

که بعد از ماه ششم از تاریخ حمل واقع شود .
۲ - ازدواج اعم از دائم و منقطع .

۳ - طلاق اعم از بائن و رجعی و همچنین بطل مدت .

۴ - وفات هر شخص .

رئیس - ماده ۹۹۴ :

ماده ۹۹۴ - تغییر مطالبی که در دفتر سجن احوال ثبت شده است ممکن نیست مگر بموجب حکم محکمه .

رئیس - ماده ۹۹۵ :

ماده ۹۹۵ - اگر عدم صحت مطالبی که بدایره سجن احوال اظهار شده است در محکمه ثبت گردید یا موت کسی که در دفتر سجن احوال بعنوان مجهول المړه ثبت شده است معین شود و یا حکم فوت فرضی غیب ابطال گردد مرتب باید در دفتر مربوطه سجن احوال ثبت شود .

رئیس - ماده ۹۹۶ :

ماده ۹۹۶ - هر کس باید دارای نام خانوادگی باشد اگر کسی نام خانوادگی خود را که در دفتر سجن احوال ثبت کرده است مطابق مقررات مربوطه باین امر تغییر دهد هر قبیضه میتواند در ظرف مدت و بطریقی که در قوانین یا نظامات مخصوصه مقرر است اعتراض کند .

رئیس - ماده ۹۹۷ :

ماده ۹۹۷ - هر کس که اسم خانوادگی او را دیگری بدون حق اتخاذ کرده باشد میتواند اقداماً دعوی کرده و در حدود قوانین مربوطه تغییر نام خانوادگی غاصب را بخواهد .

رئیس - ماده ۹۹۸ :

ماده ۹۹۸ - سند ولادت اشخاصی که ولادت آنها در مدت قانونی بدایره سجن احوال اظهار شده است سند رسمی محسوب خواهد بود .

رئیس - ماده ۹۹۹ :

ماده ۹۹۹ - سایر مطالب راجعه بسجن احوال بموجب قوانین و نظامنامه های مخصوصه مقررات .

رئیس - ماده هزار فرات میشود :

ماده ۱۰۰۰ - مأمورین قسولی ایران در خارج باید نسبت با برائیان مقیم حوزه مأموریت خود وظایف را که بموجب قوانین و نظامات جاریه مهده دور - مجل احوال مقرر است انجام دهند .

(ب - موقوم و دستور چاه بود - ختم چاه)

رئیس - اظهار میکنند که چاه را ختم کنیم

(صحیح است) اگر هواقت میفرمایند چاه آبنده روز شنبه بیست و اتم دیماه به ساعت قبل از ظهر دستور بقیه لایحه وزارت بهداشت

(مجلس مقارن ظهر ختم شد)

رئیس مجلس شورای ملی - دادگر

قانون

اجازه ثبت معاملات کمتر از دو هزار ریال به صاحبان دفاتر ازدواج و طلاق

ماده واحده - در هر يك از نواح و امبانی که دفتر اسناد رسمی تأسیس شده وزارت عدلیه در صورتی که مقتضی بداند میتواند اجازه بدهد که صاحبان دفاتر ازدواج و طلاق اسناد راجعه به معاملات و تمهیداتی را که بیش از دو هزار ریال باشد ثبت کنند . اعتبار اسنادی که بر طبق این ماده به ثبت میرسد همان اعتباری خواهد بود که بموجب قوانین جاریه برای اسناد ثبت شده در دفاتر اسناد رسمی مقرر است و همچنین - ولایت صاحبان دفاتر ازدواج از جهت ثبت اسناد همان - ولایتی خواهد بود که برای صاحبان دفاتر اسناد رسمی مقرر است .

این قانون که مشتمل بر يك ماده است در جلسه بیست و دوم دیماه یکهزار و سیصد و سیصد و شصت و شمس با تصویب

رئیس مجلس شورای ملی - دادگر

مجلس شورای ملی رسید .